

OECD Regions at a Glance

Summary in Greek

Οι Περιφέρειες του ΟΟΣΑ με μια ματιά

Περίληψη στα ελληνικά

Οδηγός του αναγνώστη

Αιτιολόγηση

Τα τελευταία χρόνια τα θέματα που σχετίζονται με την περιφερειακή ανάπτυξη επέστρεψαν στην ημερήσια διάταξη πολλών χωρών του ΟΟΣΑ. Η μεγαλύτερη ενοποίηση που προωθείται μέσω των θεσμικών διαδικασιών (π.χ. Ευρωπαϊκή Ένωση, Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου) και οι οικονομικές τάσεις (π.χ. παγκοσμιοποίηση) διαβρώνουν τα εθνικά σύνορα και δημιουργούν ανταγωνισμό σε περιφερειακό επίπεδο στην παγκόσμια αγορά. Παράλληλα, οι σημαντικές έμμονες περιφερειακές διαφορές θέτουν σε δοκιμασία την ικανότητα των χωρών να προωθούν την οικονομική μεγέθυνση και ταυτόχρονα να διασφαλίζουν την κοινωνική συνοχή.

Το ανανεωμένο ενδιαφέρον για τα περιφερειακά θέματα είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ζήτησης στατιστικών δεικτών σε υποεθνικό επίπεδο. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής χρειάζονται έγκυρες στατιστικές πληροφορίες για την πηγή της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας, όμως τέτοιου είδους πληροφορίες δεν είναι πάντα διαθέσιμες. Τα στοιχεία σε υποεθνικό επίπεδο είναι περιορισμένα και η σύγκριση των περιφερειακών δεικτών μεταξύ των χωρών είναι δύσκολο έργο.

Η έκθεση «Οι Περιφέρειες του ΟΟΣΑ με μια ματιά» επιδιώκει να αποτελέσει το πρώτο βήμα προς την αναπλήρωση αυτού του κενού αναλύοντας και συγκρίνοντας τα σημαντικότερα εδαφικά μορφώματα και περιφερειακές τάσεις στις χώρες του ΟΟΣΑ.

Σύγκριση των περιφερειών

Το κύριο πρόβλημα της οικονομικής ανάλυσης σε υποεθνικό επίπεδο έγκειται σ' αυτήν καθ'αυτήν τη μονάδα ανάλυσης, δηλαδή την περιφέρεια. Ο όρος «περιφέρεια» αντικατοπτρίζει διαφορετικές πραγματικότητες τόσο στην επικράτεια μιας χώρας όσο και μεταξύ των χωρών. Για παράδειγμα, η μικρότερη περιφέρεια του ΟΟΣΑ (Κονσεπσιόν δε Μπουένος Άιρες, Μεξικό) καταλαμβάνει λιγότερα από 10 τετραγωνικά χιλιόμετρα, ενώ η μεγαλύτερη (Νουναβούτ, Καναδάς) περισσότερα από 2.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Παρόμοια, ο πληθυσμός στις περιφέρειες του ΟΟΣΑ κυμαίνεται από 400 κατοίκους στο Balance ACT (Αυστραλία) έως πάνω από 47 εκατομμύρια στο Καντό (Ιαπωνία).

Σε μια προσπάθεια επίλυσης του προβλήματος αυτού, ο ΟΟΣΑ ταξινόμησε τις περιφέρειες κάθε χώρας μέλους βάσει δύο εδαφικών επιπέδων (βλ. Sources & Methodologies «OECD Regional Grids»). Το ανώτερο επίπεδο (εδαφικό επίπεδο 2) αποτελείται από περίπου 300 «μακροπεριφέρειες» και το κατώτερο επίπεδο (εδαφικό επίπεδο 3) απαρτίζεται από περισσότερες από 2.300 «μικροπεριφέρειες»¹. Η ταξινόμηση αυτή - που όσον αφορά τις ευρωπαϊκές χώρες συμπίπτει με αυτήν της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας - διασφαλίζει την καλύτερη συγκρισιμότητα των περιφερειών που ανήκουν στο ίδιο εδαφικό επίπεδο. Πράγματι, τα δύο αυτά επίπεδα, τα οποία έχουν θεσπιστεί επισήμως και είναι σχετικά σταθερά σε όλες τις χώρες μέλη, χρησιμοποιούνται από πολλές από αυτές κατά την άσκηση περιφερειακής πολιτικής.

Ένα δεύτερο πρόβλημα συνίσταται στην ιδιαίτερη «γεωγραφία» της κάθε περιφέρειας. Για παράδειγμα, στο Ηνωμένο Βασίλειο θα μπορούσε να αμφισβητηθεί η συνάφεια της σύγκρισης μεταξύ της αστικοποιημένης περιοχής του Λονδίνου και της αγροτικής περιφέρειας των Νήσων Σέτλαντ, παρά το γεγονός ότι οι δύο περιφέρειες ανήκουν στο ίδιο εδαφικό επίπεδο. Λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές αυτές, ο ΟΟΣΑ δημιούργησε μια περιφερειακή τυπολογία που διακρίνει τις περιφέρειες σε κατ'εξοχήν αστικές, κατ'εξοχήν αγροτικές και ενδιάμεσες. Η τυπολογία αυτή, η οποία βασίζεται στο ποσοστό του περιφερειακού πληθυσμού που διαβιώνει σε αγροτικές ή αστικές κοινότητες, επιτρέπει τη διεξαγωγή εποικοδομητικών συγκρίσεων μεταξύ περιφερειών της ίδιας κατηγορίας (Sources & Methodologies «The OECD Regional Typology»).

Διάρθρωση της έκδοσης

Επί τη βάση της νέας πολιτικής προσέγγισης που διαμορφώθηκε στις χώρες του ΟΟΣΑ, η έκθεση «Οι Περιφέρειες του ΟΟΣΑ με μια ματιά» δομείται γύρω από τρία μείζονα θέματα:

1. Οι περιφέρειες ως κύριος φορέας της εθνικής ανάπτυξης.
2. Αξιοποίηση των τοπικών πλεονεκτημάτων.
3. Ανταγωνισμός με βάση την περιφερειακή ευεξία.

Το πρώτο θέμα τονίζει το γεγονός ότι, καθώς οι παράγοντες της εθνικής ανάπτυξης τείνουν να συγκεντρώνονται σε λίγες περιφέρειες, η προώθηση της εθνικής ανάπτυξης θα απαιτήσει τη βελτίωση της χρήσης των παραγόντων αυτών στο εσωτερικό των

¹ Το επίπεδο 0 υποδεικνύει το σύνολο της επικράτειας της χώρας, ενώ το επίπεδο 1 δηλώνει ομάδες «μακροπεριφερειών».

περιφερειών. Το δεύτερο θέμα αξιολογεί την οικονομική επίδοση των περιφερειών και εντοπίζει αχρησιμοποίητους πόρους που μπορούν να επιστρατευτούν για τη βελτίωση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας. Τέλος, το τρίτο θέμα εξετάζει διαφορετικές πτυχές της ευεξίας θεωρώντας ότι η ευεξία είναι βασικός παράγοντας για τη βελτίωση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας.

Οι περιφέρειες ως κύριος φορέας της εθνικής ανάπτυξης

Η συγκέντρωση είναι πιθανόν το πιο εντυπωσιακό στοιχείο της γεωγραφίας της οικονομικής δραστηριότητας. Σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ η παραγωγή τείνει να συγκεντρώνεται γύρω από ένα μικρό αριθμό αστικών περιοχών, οι βιομηχανίες είναι εγκαταστημένες σε πολύ εξειδικευμένους πόλους και η ανεργία είναι συχνά συγκεντρωμένη σε μερικές περιφέρειες.

Οι κλιματικές και οι περιβαλλοντικές συνθήκες αποθαρρύνουν την εγκατάσταση σε μερικές περιοχές και ευνοούν τη συγκέντρωση του πληθυσμού σε ορισμένα αστικά κέντρα. Πράγματι, το 53% του πληθυσμού των χωρών μελών του ΟΟΣΑ διαβιώνει σε αστικές κυρίως περιφέρειες (Γράφημα 1.4). Το σχήμα αυτό συγκέντρωσης ενισχύεται ακόμα περισσότερο από τις μεγαλύτερες οικονομικές ευκαιρίες και την ευρύτερη διαθεσιμότητα των υπηρεσιών που επιφέρει η αστικοποίηση. Σε πολλές χώρες του ΟΟΣΑ (Αυστρία, Ιαπωνία, Ισπανία, Καναδάς, Κορέα, Μεξικό, Πορτογαλία, Ουγγαρία, Σουηδία, Τουρκία και Φινλανδία) τουλάχιστον το 40% του εθνικού ΑΕΠ παράγεται μόλις στο 10% των περιφερειών (Γράφημα 2.1).

Παρόμοια είναι η εικόνα όσον αφορά την ανεργία. Συγκεκριμένα, το 47% περίπου της ανεργίας στις χώρες του ΟΟΣΑ συγκεντρώνεται στις αστικές περιφέρειες έναντι 31% και 22% στις ενδιάμεσες και τις αγροτικές περιφέρειες (Γράφημα 3.3). Εντούτοις, η κατανομή της ανεργίας ανά περιφέρεια διαφέρει σε μεγάλο βαθμό μεταξύ των χωρών. Στο Βέλγιο, το Ηνωμένο Βασίλειο, τις Ηνωμένες Πολιτείες, την Ιαπωνία, τις Κάτω Χώρες και την Κορέα τουλάχιστον 60% του εθνικού ποσοστού ανεργίας συγκεντρώνεται στις αστικές περιφέρειες. Εντούτοις, τουλάχιστον το μισό της συνολικής ανεργίας στη Ιρλανδία, τη Νορβηγία, την Πολωνία, τη Σουηδία και τη Φινλανδία συγκεντρώνεται στις αγροτικές περιφέρειες. Τέλος, στη Γαλλία, τη Δημοκρατία της Σλοβακίας, την Ισπανία, τη Νέα Ζηλανδία και την Τουρκία η ανεργία είναι συγκεντρωμένη κυρίως στις ενδιάμεσες περιφέρειες.

Οι βασικοί πόροι της οικονομικής μεγέθυνσης τείνουν να συγκεντρώνονται σε λίγες μόνο περιφέρειες. Το 2001, το 54% του συνόλου των ευρεσιτεχνιών που κατοχυρώθηκαν στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ προήρθε από το 10% μόλις των περιφερειών (Γράφημα 5.1) και πάνω από το 64% της πληθυσμιακής ομάδας με υψηλό επίπεδο μόρφωσης διαβιώνει στις αστικές περιφέρειες (Γράφημα 6.3).

Η συγκέντρωση των οικονομικών πόρων υποδεικνύει ότι οι εθνικές επιδόσεις ωθούνται από το δυναμισμό λίγων περιφερειών. Κατά μέσο όρο, το 56% του συνόλου των νέων θέσεων εργασίας στις χώρες του ΟΟΣΑ στην περίοδο 1996-2001 δημιουργήθηκε στο 10% των περιφερειών (Γράφημα 9.3), και περίπου 70% των θέσεων εργασίας που χάθηκαν συγκεντρωνόταν σε ένα επιπλέον 10% (Γράφημα 9.4). Οι περιφερειακοί παράγοντες, ως εκ τούτου, τείνουν να επηρεάζουν εξίσου όσο και οι εθνικοί την προώθηση της συνολικής ανάπτυξης των χωρών του ΟΟΣΑ.

Αξιοποίηση των τοπικών πλεονεκτημάτων

Οι οικονομικές επιδόσεις των χωρών του ΟΟΣΑ εμφανίζουν σημαντικές διαφορές, όμως οι αποκλίσεις σε διεθνές επίπεδο είναι συχνά μικρότερες από αυτές που παρατηρούνται μεταξύ των περιφερειών μίας χώρας. Το 2001, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ του Λουξεμβούργου υπερέβαινε κατά οκτώ φορές αυτό της Τουρκίας. Όμως στο εσωτερικό της Τουρκίας το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της επαρχίας Κοτζαελί ήταν σχεδόν 13 φορές υψηλότερο από αυτό της επαρχίας Χακαρί. Παρόμοια, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ του Δυτικού Εσωτερικού Λονδίνου στο Ηνωμένο Βασίλειο ήταν πάνω από εννέα φορές υψηλότερο από αυτό της Νήσου Άνγκλεση (Γράφημα 11.2).

Τον ίδιο χρόνο, οι διαφορές όσον αφορά τα ποσοστά ανεργίας σε διεθνές επίπεδο ανέρχονταν στις 17 εκατοστιαίες μονάδες (Γράφημα 13.1). Εντούτοις, οι διαφορές στα ποσοστά ανεργίας σε επίπεδο περιφερειών υπερέβαιναν τις 20 εκατοστιαίες μονάδες στην Ισπανία, την Ιταλία, τον Καναδά και την Πολωνία (Γράφημα 13.2).

Οι οικονομικές επιδόσεις των περιφερειών του ΟΟΣΑ εμφανίζουν σημαντικές διαφορές. Δημιουργείται, κατά συνέπεια, το ερώτημα γιατί ορισμένες περιφέρειες είναι πιο ανταγωνιστικές από κάποιες άλλες. Η συγκριτική αξιολόγηση των περιφερειακών επιδόσεων (Πίνακας 15.1) επιτρέπει τον προσδιορισμό των βασικών παραγόντων που εξηγούν το υψηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ορισμένες περιφέρειες (συγκριτικό πλεονέκτημα) και το χαμηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε άλλες (συγκριτικό μειονέκτημα).

Η παραγωγικότητα φαίνεται ότι είναι το κύριο συγκριτικό πλεονέκτημα στην πλειονότητα των περιφερειών με υψηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ (43%) και το συνηθέστερο συγκριτικό μειονέκτημα στην ακόμη μεγαλύτερη πλειοψηφία περιφερειών με χαμηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ (62%).

Η υψηλή συμμετοχή στην αγορά εργασίας φαίνεται ότι είναι το δεύτερο συνηθέστερο συγκριτικό πλεονέκτημα στις περιφέρειες με υψηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ (20%), ενώ η συμμετοχή στην αγορά εργασίας αποτελεί την κύρια εξήγηση της χαμηλής ανταγωνιστικότητας στο 8% μόλις των περιφερειών των οποίων το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι χαμηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο.

Οι μετακινήσεις από και προς την εργασία, η εξειδίκευση και τα ποσοστά απασχόλησης φαίνεται ότι είναι εξίσου σημαντικά σε όλες τις περιφέρειες ανεξάρτητα από το ύψος του ΑΕΠ. Συγκεκριμένα, ανέρχονται σε περίπου 15% όσον αφορά τις μετακινήσεις, 7% όσον αφορά την εξειδίκευση και 6% όσον αφορά τα ποσοστά απασχόλησης (7% σε περιφέρειες όπου το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι χαμηλό).

Τέλος, οι δεξιότητες φαίνεται ότι αποτελούν προπαντός συγκριτικό πλεονέκτημα παρά εξήγηση της χαμηλής επίδοσης. Είναι το κύριο συγκριτικό πλεονέκτημα σε 6% των περιφερειών με υψηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ έναντι του μόλις 1% των περιφερειών με χαμηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ.

Ανταγωνισμός με βάση την περιφερειακή ευεξία

Ο ρόλος των οικονομικών πόρων είναι πρωταρχικός όσον αφορά στην ανταγωνιστικότητα των περιφερειών, όμως άλλοι πιο άυλοι παράγοντες – που συχνά αποκαλούνται «ευεξία» – επεξηγούν την ικανότητα μιας περιφέρειας να προσελκύει επιχειρήσεις υψηλής αξίας και ειδικευμένους εργαζόμενους.

Η ευεξία εξαρτάται πρωτίστως από την ικανότητα πρόσβασης σε πόρους και υπηρεσίες που συχνά διατίθενται μόνο σε μεγάλα οικονομικά κέντρα. Κατά μέσο όρο, η απόσταση (από πλευράς χρόνου) που πρέπει να διανύσει ένας πολίτης χώρας μέλους του ΟΟΣΑ για να φτάσει στο κοντινότερο κέντρο είναι 39 λεπτά σε μια αστική περιφέρεια, 1,55 ώρες σε μια ενδιάμεση περιφέρεια και 3,29 ώρες σε μια αγροτική περιφέρεια (Γράφημα 23.2).

Η πρόσβαση σε υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης διαφέρει σε μεγάλο βαθμό μεταξύ των περιφερειών. Η Δημοκρατία της Σλοβακίας και η Τουρκία παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη περιφερειακή διαφοροποίηση όσον αφορά τις εγγραφές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ στις Ηνωμένες Πολιτείες, τις Κάτω Χώρες και τη Νορβηγία οι διακυμάνσεις μεταξύ των περιφερειών είναι πολύ μικρές (Γράφημα 25.1).

Η πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας είναι μια ακόμα σημαντική πτυχή της ευεξίας. Στο σύνολο σχεδόν των χωρών μελών, οι αστικές περιφέρειες έχουν το μεγαλύτερο αριθμό κατά κεφαλήν γιατρών και οι αγροτικές περιφέρειες το χαμηλότερο (Γράφημα 27.2). Στη Δημοκρατία της Σλοβακίας ο αριθμός των κατά κεφαλήν γιατρών στις αστικές περιφέρειες είναι σχεδόν διπλάσιος του μέσου όρου της χώρας, ενώ στην Αυστρία, την Ελλάδα, την Κορέα και την Ουγγαρία η αναλογία αυτή υπερβαίνει κατά 50% τουλάχιστον το μέσο όρο.

Οι διαφορές όσον αφορά την κατάσταση της υγείας έχουν παρόμοιο αντίκτυπο στην ευεξία. Το 2001 οι μεγαλύτερες περιφερειακές διαφορές εντοπίζονταν στις Ηνωμένες Πολιτείες, την Αυστραλία και το Μεξικό και οι μικρότερες στην Ιαπωνία, τις Κάτω Χώρες και την Πορτογαλία (Γράφημα 26.2).

Η ασφάλεια είναι ένας επιπρόσθετος παράγοντας της ελκυστικότητας των περιφερειών. Συμβάλει στην απόφαση για την εγκατάσταση των πολιτών σε μια συγκεκριμένη περιφέρεια και βοηθά στη δημιουργία ενός θετικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Η Ισπανία, η Δημοκρατία της Σλοβακίας, η Αυστρία και η Τουρκία εμφανίζουν τις μεγαλύτερες περιφερειακές αποκλίσεις όσον αφορά τα εγκλήματα κατά της περιουσίας. Στη Νέα Ζηλανδία, την Ελλάδα και τη Δανία οι διαφορές μεταξύ των περιφερειών είναι πολύ μικρότερες (Γράφημα 28.1).

Ο Καναδάς, οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Αυστραλία, η Αυστρία, η Φινλανδία, η Κορέα και η Ισπανία εμφανίζουν επίσης τις μεγαλύτερες περιφερειακές διαφορές όσον αφορά τα ποσοστά αδικημάτων κατά του προσώπου που καταγγέλλθηκαν στην αστυνομία, ενώ στην Ιρλανδία και τη Δανία τα εν λόγω ποσοστά είναι κατανομημένα κατά τρόπο πιο ομοιόμορφο μεταξύ των περιφερειών (Γράφημα 29.1).

Οι μεγαλύτερες περιφερειακές διαφορές όσον αφορά τα ποσοστά θανατηφόρων τροχαίων δυστυχημάτων εντοπίζονταν στην Πορτογαλία και τις Ηνωμένες Πολιτείες και οι μικρότερες στη Νέα Ζηλανδία, τις Κάτω Χώρες και τη Δημοκρατία της Σλοβακίας (Γράφημα 30.2). Ο αριθμός των κατά κεφαλήν οχημάτων ιδιωτικής χρήσης ήταν

μεγαλύτερος στις αστικές περιφέρειες σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ. Μόνο στις Ηνωμένες Πολιτείες, τη Σουηδία, την Αυστρία και τον Καναδά ο αριθμός των οχημάτων ιδιωτικής χρήσης ήταν μεγαλύτερος στις αγροτικές ή τις ενδιάμεσες περιφέρειες (Γράφημα 31.2).

© OECD 2005

Η περίληψη αυτή δεν αποτελεί επίσημη μετάφραση του ΟΟΣΑ.

Η αναπαραγωγή της περίληψης αυτής επιτρέπεται υπό την προϋπόθεση ότι παρατίθεται το δικαίωμα αποκλειστικής εκμετάλλευσης του ΟΟΣΑ, καθώς και ο τίτλος της πρωτότυπης έκδοσης.

Οι Πολύγλωσσες Περίληψεις είναι μεταφρασμένα αποσπάσματα των δημοσιευμάτων του ΟΟΣΑ που εκδόθηκαν αρχικά στην αγγλική και τη γαλλική γλώσσα.

**Διατίθενται δωρεάν στο Ηλεκτρονικό Βιβλιοπωλείο του ΟΟΣΑ
www.oecd.org/bookshop/**

Για περισσότερες πληροφορίες επικοινωνήστε με το Τμήμα Δικαιωμάτων και Μεταφράσεων της Διεύθυνσης Δημοσίων Υποθέσεων και Επικοινωνιών του ΟΟΣΑ.

rights@oecd.org

Fax: +33 (0)1 45 24 13 91

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Paris
France

Επισκεφτείτε τον ηλεκτρονικό μας κόμβο www.oecd.org/rights/

